

**Makt över
kroppen**

**Power over
the body**

MAKT ÖVER KROPPEN

KVINNOR I VÄRLDEN har generellt mindre makt över kroppen än vad män har. Det märks när kvinnor inte själva får bestämma vem de vill leva med, träffa eller hur de vill klä sig. Det märks i uppfattningar om att kvinnor inte ska ha sex innan äktenskapet eller med olika partners. Och det märks när abort och preventivmedel är förbjudet.

Att inte ha makt över kroppen innebär att vara kontrollerad av den övriga familjen och av andra i samhället. Ibland räcker ett påhittat rykte för att motivera att kvinnor ska hållas hemma. Kvinnor som inte anpassar sig riskerar att bestraffas med skvaller, utfrysning, våld och hot från närstående personer.

Kvinnors begränsade makt över kroppen förklaras ofta med att det ligger i ett folks eller områdes kultur eller traditioner. Det är en bortförklaring för att behandla människor olika på grund av kön och ett försök att osynliggöra diskriminering av kvinnor.

För att ha makt över kroppen krävs kunskap och inflytande över den egna hälsan och rätt att skydda sig själv. Kvinna till Kvinna menar att makt över kroppen hänger samman med demokrati. Begränsad makt över kroppen och begränsad rörelsefrihet påverkar vem som kan ta sig till möten eller känner självförtroende nog att engagera sig i politik och organisationer.

MAKT ÖVER KROPPEN HANDLAR OM LIV ELLER DÖD

FRÅGOR SOM HANDLAR om makt över kroppen kallas i många fall för SRHR-frågor, som står för *sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter*. Tillgången till preventivmedel och fri abort, frihet från våld, frihet från homofobiskt våld, frihet från människohandel och ofrivillig prostitution och tillgång till fördomsfri sexualundervisning är exempel på SRHR-frågor.

En viktig del av att ha makt över den egna kroppen och SRHR är att få bestämma med vem, när och hur man vill ha sex, oavsett kön och sexuell läggning. I världen är det tydligt att män har mer makt över kroppen än vad kvinnor har.

Det är även tydligt att heterosexuella har mer makt över kroppen än homo-, bi- och transsexuella. Sex mellan två personer av samma kön är förbjudet i 90 länder. Jämställdhet mellan

kvinnor och män och homo-, bi- och transsexuellas rättigheter är en förutsättning att nå makt över kroppen för alla.

Väpnade konflikter och fattigdom gör att tillgången till hälsovård och information om sexuell och reproduktiv hälsa kraftigt begränsas. Bristen på preventivmedel och tillgång till hälsovård och gynekolog är ett av de största hoten mot kvinnors liv och livskvalitet och orsakar en tredjedel av all ohälsa och dödsfall bland unga och medelålders kvinnor.

Vid FN:s befolkningskonferens i Kairo 1994 fastslogs att regeringar är skyldiga att "säkerställa att kvinnor och män har tillgång till information, upplysning och tjänster som krävs för att uppnå god sexuell hälsa och utöva sina reproduktiva rättigheter och skyldigheter".

SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER (SRHR)

SRHR-FRÅGOR HANDLAR om fysisk och psykisk integritet och sexuell självbestämmanderätt, oavsett kön eller sexuell läggning. Att ha eller inte ha makt över kroppen påverkar individers valmöjligheter i livet

SRHR-FRÅGOR OMFATTAR:

- ▶ **ATT ALLA MÄNNISKOR SKA HA MÖJLIGHET TILL ETT TILLFREDSTÄLLANDE OCH SÄKERT SEXLIV.**
- ▶ **ATT ALLA MÄNNISKOR HAR RÄTT ATT BESTÄMMA OM, NÄR OCH MED VEM DE VILL HA SEX, OCH NÄR DE VILL HA BARN OCH MED VEM.**
- ▶ **TILLGÅNG TILL KUNSKAP OCH RÅDGIVNING OM SEXUALITET OCH REPRODUKTION**
- ▶ **ATT KUNNA SKYDDA SIG MOT HIV/AIDS OCH ANDRA KÖNSSJUKDOMAR**
- ▶ **TILLGÅNG TILL PREVENTIVMEDEL**
- ▶ **TILLGÅNG TILL SÄKER OCH FRI ABORT**
- ▶ **TILLGÅNG TILL BRA VÅRD UNDER GRAVIDITET OCH FÖRLOSSNING**
- ▶ **VÅRD AV NYFÖDDA BARN**
- ▶ **FRIHET FRÅN VÅLDTÄKT OCH FRÅN ANNAT SEXUALISERAT VÅLD**
- ▶ **FRIHET FRÅN KÖNSSTYMPNING**

DÄRFÖR ÄR SRHR VIKTIGT:

- ▶ **I BÅDE FREDS-** och krigstid utsätts kvinnor för mäns våld. Enligt Amnesty råkar minst en tredjedel av alla kvinnor i världen ut för allvarligt våld från en man under sin levnad.
- ▶ **VÅLDTÄKT ANVÄNDS** systematiskt som ett vapen i kris- och krigsdrabbade områden. Tack vare påtryckningar från kvinnoorganisationer i världen betraktas våldtäkt i samband med krig och konflikter idag som ett krigsbrott.
- ▶ **HOMOSEXUELLA** handlingar är förbjudna i

90 länder och kan på vissa ställen ge långa fängelsestraff, spöstraff eller i värsta fall döden. De senaste åren har flera länder skärpt lagstiftningen mot homosexuella handlingar, bland annat på Barbados, i Botswana, Sri Lanka och Uganda. Idag är hela Europa och större delen av västvärlden fritt från lagar som förbjuder homosexuella handlingar.

▶ **VARJE MINUT DÖR** en kvinna i samband med graviditet eller förlossning. Problem som kan relateras till graviditet eller förlossning är den största dödsorsaken i världen för flickor 15-19 år. I konflikttrabbade länder där resurserna är knappa är riskerna stora både för mödrar och för barn. Minst 530 000 kvinnor dör varje år av graviditeter och förlossningar och runt 210 miljoner kvinnor får allvarliga skador.

▶ **HIV ÖKAR IDAG** mer bland kvinnor än bland män. I Afrika söder om Sahara är 76 procent av de smittade i åldern 15 till 25 år kvinnor. Den ökande spridningen av HIV bland kvinnor hänger samman med kvinnors begränsade makt över kroppen. Kvinnor har en begränsad möjlighet att själva bestämma om de vill ha sex, med vem och om det ska vara med kondom. Europa är den världsdel där HIV ökar mest.

▶ **VARJE MINUT** genomgår 50 kvinnor en osäkert utförd abort som allvarligt kan skada deras liv och varje år dör runt 78 000 kvinnor av sviterna efter osäkra aborter. Sverige hör till den tredjedel av alla länder i världen där kvinnor har rätt till fri abort, även kvinnor från andra länder har rätt att komma till Sverige för att göra abort. I länder där aborträtten är begränsad eller obefintlig är riskerna för kvinnors hälsa stora.

STÖD TILL ARBETET MED SRHR-FRÅGOR

KVINNA TILL KVINNA stödjer organisationer som arbetar med SRHR-frågor, till exempel genom kvinnojourer och gynekologiska mottagningar. Utan kvinnoorganisationernas arbete skulle möjligheten till stöd för misshandlande och våldtagna kvinnor och hälsovård i många konfliktområden saknas. Flera av Kvinna till Kvinnas samarbetsorganisationer arbetar även med psykosocialt stöd för kvinnor som behöver bearbeta traumatiska upplevelser eller övergrepp under krig och konflikter. När människor i konfliktområden får bearbeta sina trauman och komma vidare i livet så ökar också chanserna för en hållbar fred.

DEMOCRAT WOMEN i Georgien driver en gynekologisk mottagning som erbjuder kostnadsfri gynekolog, terapi och juridisk rådgivning. De ger stöd till tjejer som utsatts för våldtäkt, kidnappats och därefter tvingats till

giftermål, det som kallas brudkidnappning. De driver också ett skyddat boende för kvinnor som utsatts för mäns våld.

AVANTGARD i Abchazien erbjuder gynekolog och psykolog för unga kvinnor samt utbildningar om SRHR-frågor och om mänskliga rättigheter.

SAWA, ALL THE WOMEN TOGETHER, TODAY AND TOMORROW på Västbanken arbetar mot sexuellt våld. De utbildar volontärer, sprider information och driver en telefonjour för kvinnor och unga flickor som drabbats av mäns våld och övergrepp.

WOMEN'S STUDIES CENTER arbetar genom samtalsgrupper med traumabearbetning för palestinska kvinnor på Västbanken. De utbildar även ledare och håller föreläsningar om psykologisk hälsa, många riktade till unga.

Pushing the limits

WWW.KVINNATILLKVINNA.SE